

Buiten de perken



Liturgie hoort thuis onder een open hemel. Het heiligdom waar mensen zich verzamelen is vanouds bij voorkeur gevestigd op een bijzondere plaats in de natuur. Geliefde locaties zijn de heuveltop, de dikste boom, bij de grensovergang of op het kruispunt van wegen. Momenten van aanbidding en memorie zijn gebonden aan plaats, tijd en ruimte. De behoefte en beleving van participanten in ritueel en viering zijn echter voortdurend aan verandering onderhevig. De continuïteit van christelijke liturgievormen heeft nauwelijks nog eeuwigheidswaarde. Gevestigde patronen en flexibele varianten strijden om de aandacht van mogelijk geïnteresseerden en voorgangers komen voor de vraag te staan waar zij hun tijd en energie aan geven: aan het handhaven van traditionele vormen, het ontplooien van nieuwe initiatieven of aan beide?

In dit themanummer houden we enkele nieuwe en grensoverschrijdende initiatieven tegen het licht. Opvallend aan de gekozen projecten is dat het gaat om liturgie in de publieke ruimte. Letterlijk of figuurlijk opnieuw in de buitenlucht. We analyseren de beschreven projecten in relatie tot de huidige cultuur en in relatie tot de christelijke traditie in bredere zin. Theologische en meer cultureel-antropologische analyses vullen elkaar daarbij aan.

In de loop van de geschiedenis lijkt het vieren van christelijke liturgie namelijk vooral een binnenactiviteit te zijn geworden. Voor velen staat liturgie gelijk aan een vaste viering op de zaterdagavond of de zondagmorgen. Dat dit inmiddels in rap tempo veranderd is, beschrijft Joep de Hart in het inleidende overzichtsartikel. Ciska Stark focust vervolgens nader op liturgiologische aspecten. Goedroen Juchtmans biedt een kader om na te denken over het 'christelijk' gehalte van rituele vormen.

Deze bezinning vindt een uitwerking in de presentatie van vier grensoverschrijdende projecten. Als eerste het project Preek van de Leek door Ranfar Kouwijzer, waarbij nu eens niet de preek maar de liturgische vormgeving centraal staat. De via televisie uitgezonden Passion op Witte Donderdag in Rotterdam trok zoveel belangstelling in de media, dat we daar vanuit twee invalshoeken naar kijken: bijbels-theologisch met Marieke den Braber en meer musicologisch met Mirella Klomp. Vervolgens de Kerkennacht door Henk de Roest. Als laatste richten we ons met Irene Stengs op het verschijnsel van spontane vormen van gedenken in de publieke ruimte. We besluiten met een inhoudelijke reflectie op het gebodene. René Rosmolen heeft passende beelden gevonden, zij spreken voor zich. Namens de redactie: veel leesplezier! ◀

